

www.nosamislesanimaux.com

www.forestsfromfarms.org

Oostvaardersplassen: Terug naar een « Ware Natuur »

'Er is een groeiend maatschappelijk draagvlak voor het idee dat dieren een eigen, intrinsieke waarde hebben' Raad voor Dierenaangelegenheden 2015

Onze reactie op het rapport van de Externe begeleidingscommissie beheer Oostvaardersplassen "Advies Beheer Oostvaardersplassen - Kaders voor provinciaal beleid Provincie Flevoland" en Advies aan de Provincie Flevoland voor de verdere uitvoering.

Allereerst onze complimenten aan de Commissie (cie) voor dit rapport, dat duidelijk en overzichtelijk geschreven is. We willen de Commissie ook bedanken voor het feit dat men rekening heeft gehouden met de maatschappelijke onrust en weerstand die zich de laatste maanden hebben afgespeeld mbt het welzijn van de grazers. En vooral ook voor het feit dat de Commissie eerlijk is geweest over een aantal zaken, namelijk over het met het huidige beheer **niet nastreven** van de afgesproken doelstellingen in het kader van Natura 2000 en de EU-vogelrichtlijn, over de **verminderde biodiversiteit**, over de **aantasting van de landschappelijke kwaliteiten** van het gebied, over **het dierenleed** dat zich in de Oostvaardersplassen heeft voortgedaan, en over de **falende communicatie en** informatieverstrekking over dit gebied tot nu toe.

Wij willen hieronder de volgende kanttekeningen maken, vragen stellen en voorstellen doen als aanvulling op de eerdere opinies/onderzoeken die we over de OVP hebben geschreven ¹

1. **Natuur** De Oostvaardersplassen **is nu géén natuur**, dat is het nooit geweest, en dat zal het gezien de nieuwe plannen met betrekking tot toerisme en recreatie ook nooit worden. Die keuze wordt met dit rapport gedaan. De Oostvaardersplassen die men nastreeft in dit plan moet naar onze mening meer gezien worden als safaripark/recreatiepark. Waarom? Ten eerste omdat het hek er blijft. De zogenaamde "natuur" is nog steeds niet in evenwicht en dat zal het met een hek ook nooit worden. Ten tweede : het plan is zo geschreven dat vooral de landschappelijke, economische, recreatieve, toeristische resultanten uitgangspunt worden, even los van de verplichtingen binnen de Natura 2000 afspraken.
2. **Functies grazers** De grazers zullen een middel blijven, een machine voor het open houden van het landschap, voor het bereiken van de doelstellingen Natura 2000 (ganzen/watervogels), voor de landschappelijke ambities (het open houden van het gebied en het in stand houden van het polderlandschap), voor hun esthetische waarde zodat recreanten/toeristen van ze kunnen genieten, hun belevingswaarde en toeristische aantrekkingskracht (zoals men dat ervaart bij een bezoek naar de dierentuin of het safaripark). Vooral dit laatste wordt naar ons idee in het rapport niet duidelijk genoeg gezegd, eerder gebagatelliseerd. Want wat zou dit gebied nu zijn zonder deze dieren? Ze

¹ #OVP een « intensief, geforceerd en kunstmatig » Natura 2000 eco-systeem en openlucht laboratorium <http://forestsfromfarms.org/OVP-our-opinion-in-Dutch.php>

The significance of the Oostvaardersplassen as a Natura 2000 reserve <http://forestsfromfarms.org/Natura-2000.php>

The EU Life Programme and the Oostvaardersplassen <http://forestsfromfarms.org/EU-LIFE-programme.php>

De Oostvaardersplassen als experiment voor ecologisch onderzoek en #Rewilding

<http://forestsfromfarms.org/Experiment.php>

The statistics of the Oostvaardersplassen by Staatsbosbeheer

<http://forestsfromfarms.org/ovp-statistics.php>

zijn de trekpleister voor het brede publiek, niet de vogels, niet de "natuur". Wij vinden daarom, om teleurstellingen te voorkomen bij het publiek, dat er beter voor ze moet worden gezorgd. Zie verder punt 7.

3. **Reset paarden** Wij zijn blij dat de Commissie heeft geluisterd naar de voorstellen om in ieder geval de paarden (180 volgens de berekeningen van de Commissie) voorlopig te sparen door ze te herplaatsen en we vertrouwen erop dat dit met succes kan worden uitgevoerd. Wij gaan iets verder dan de Commissie en stellen bepaalde voorwaarden bij deze herplaatsing : uiteraard moeten de dieren zo min mogelijke stress ondergaan en moet rekening worden gehouden met familieverbanden. Ook moeten de toekomstige eigenaren kunnen garanderen dat dierenwelzijn een prioriteit is. Ze moeten kunnen waarborgen dat de dieren niet in een soortgelijke situatie terecht zullen komen. Dus in het geval van bv transport naar andere rewildingprojecten moet de nieuwe eigenaar zorgdragen voor geboortebepanking en voldoen aan z'n zorgplicht. In geval van plaatsing bij particulieren moet ook duidelijk zijn dat welzijn voorop staat, en dat er niet mee gefokt wordt. Er zijn al genoeg paarden die op paardenmarkten terecht komen voor de slacht. Wij stellen voor dat ALLE te herplaatsen paarden eigendom worden en blijven van **een speciaal hiervoor opgerichte stichting** die voor de dieren een permanent onderkomen/thuis zoekt, en die blijft controleren dat hun welzijn gewaarborgd is. Is dat niet het geval dan komt het dier (de dieren) terug bij de stichting en/of wordt het dier (worden ze) herplaatst. Uiteraard is het beter dit laatste te voorkomen door middel van een strenge selectie procedure van de toekomstige eigenaren. Dat een dier eigendom blijft van een stichting is een hele normale gang van zaken in de sector van de opvang van (in de steek gelaten) dieren of het nu gaat om katten, honden of paarden/ezels/schapen etc... . Wij zouden willen uitsluiten dat de paarden gebruikt worden als manegepaard, rijpaard, werkpaard of slachtpaard.
4. **Reset herten** Wat betreft de afschot van 980 edelherten zijn we minder gelukkig vooral gezien de hoge kosten die de samenleving daarvoor betaalt. Dus naar ons idee is het verminderen van de dieren naar 1100 in één jaar zoals men het voorstelt in het rapport niet haalbaar en zou men dat ook niet moeten willen nastreven. Dieren en ook wilde dieren hebben een recht op leven. Er is de laatste 30 jaren aan deze dieren onrecht gepleegd. Dit onrecht is veroorzaakt door onzorgvuldig menselijk handelen en dus zal de mens een voor deze dieren acceptabele oplossing moeten vinden. Het verminderen van de aantallen herten zal dan ook over een aantal jaren moeten plaatsvinden. Wij denken daarbij aan anticonceptie (zie punt 5) en verplaatsing naar andere gebieden in Nederland of elders in Europa. Dit zal uiteraard zorgvuldig moeten worden uitgezocht. Maar wij willen niet uitsluiten dat het mogelijk is zoals de Commissie wel doet. Er zijn verschillende voorbeelden die aantonen dat het kan. Vorig jaar zijn bijvoorbeeld 13 herten uit Frankrijk gekomen om ze los te laten in het Groene Woud bij Liempte in Brabant. ² Als er soortgelijke plannen zijn voor de toekomst voor andere gebieden in Nederland maar ook in andere gebieden van Europa, zou het goed zijn deze plannen te coördineren, om afschot te vermijden.
De reset oftewel het willen oplossen van de door de mens gecreëerde catastrofe in 1 jaar is naar ons idee niet eerlijk, niet redelijk en niet nodig ! Het aantal grazers is al enorm afgenomen en dus is de graasdruk al een stuk minder om het gebied nu al wat rust te geven. De natuur zal zo wie zo veel tijd nodig hebben om zich te herstellen.
5. **Anticonceptie** Het is ons onduidelijk waarom anticonceptie als oplossing is afgewezen door de experts. In de Verenigde Staten worden er in toenemende mate

2 [http://www.omroepbrabant.nl/?news/262272752/Het+edelhert+is+terug+in+Brabant+De+kroon+op+het+Groene+Woud+\[VIDEO\].aspx](http://www.omroepbrabant.nl/?news/262272752/Het+edelhert+is+terug+in+Brabant+De+kroon+op+het+Groene+Woud+[VIDEO].aspx)

<https://www.rewilingeurope.com/news/a-54-strong-fallow-deer-herd-is-released-in-the-rhodope-mountains/>

onderzoeken gedaan naar anticonceptie bij wilde paarden. Zo wordt bv geboortebeperking uitgevoerd met PZP (Porcine zona pellucida). De werking komt er heel simpel gezegd op neer dat de eicelwand van de merrie zo verandert dat de zaadcel niet kan doordringen en dus bevruchting onmogelijk wordt. ³ De merries krijgen het vaccin via een klein pijltje ingeschoten.⁴ Een ander middel dat wordt genoemd is GonaCon, wat als voordeel heeft dat het de eicelontwikkeling volledig stopzet. Ook dit vaccin wordt ingeschoten. GonaCon is ook toepasbaar op herten. In Nederland is de mogelijkheid van geboortebeperking door verschillende mensen/artsen als heel reëel genoemd. Zo ook door prof. dr. B. Colenbrander emeritus hoogleraar aan de faculteit diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht in « Geboortebeperking goede methode voor Oostvaardersplassen » ⁵

Wij denken dat de optie van geboortebeperking niet gelijk van tafel moet worden geveegd en dat er serieuzer op dit soort voorstellen moet worden ingegaan, in ieder geval verder moet worden uitgezocht. Het is de meest humane en de goedkoopste oplossing dat veel dierenleed kan voorkomen, al is het om penibele geboortes in de natuur en inteelt te vermijden. Verder: het wilde gedrag van de hengsten wordt gezien als een aanwinst, een aantrekking voor de mens, maar voor de dieren zelf is het een handicap (meer gevechten, meer kleintjes, meer afschieten, meer disruptie van de groepen). Castratie zou men ook serieus moeten overwegen al kunnen we ons voorstellen dat dit minder gemakkelijk uit te voeren is.

6. **Actief afschotbeleid** Omdat de Oostvaardersplassen geen evenwichtige "natuur" is moet men dus zelfs na de reset blijven ingrijpen om het aantal grazers niet weer uit de hand te laten lopen (de cie noemt 1500 grazers wat volgens ons gezien het gebied dat overblijft na het afsluiten van de bosranden zie punt 13 en het verder uitbreiden van het moerasgebied nog steeds te hoog is) of dat nu via vroeg reactief afschotbeheer is of via actief afschotbeheer. Dit zal nog steeds voor maatschappelijke onrust blijven zorgen. In zekere zin zal de situatie alleen maar erger worden. Niet alleen in de winter/het voorjaar, maar het hele jaar door kan er geschoten worden. We vragen ons af hoe de cie dit in de praktijk ziet ervan uitgaande dat men meer bezoekers wil aantrekken. En we betreuren het feit dat de cie geen vergelijking geeft van de kosten voor het afschietbeheer en de kosten voor herplaatsing/anticonceptie/andere humane oplossingen. We ondersteunen de voorstellen van de cie om nader te onderzoeken of bv de paarden en de heckrunderen niet helemaal uit het gebied zouden kunnen worden verwijderd. Wat betreft de runderen wordt dit ook al voorgesteld door de KNMvD. Wij zijn overigens tegen het gebruik van het vlees van de runderen voor consumptie.
7. **Zorgplicht** Aangezien het probleem van de grote aantallen grazers op korte termijn niet direct is op te lossen en dus hun welzijn ook weer de volgende winters in het geding komt, denken we dat bijvoeren niet per sé mag worden uitgesloten zoals de cie dat wel voorstelt

3 <http://www.sccpzp.org/wp-content/uploads/PZPspecs.pdf>

4 https://www.aphis.usda.gov/aphis/ourfocus/wildlifedamage/programs/nwrc/research-areas/SA_Reproductive_Control/CT_Gonacon

https://www.aphis.usda.gov/wildlife_damage/nwrc/downloads/faq_gonacon_07.pdf

<https://practicalhorsemanmag.com/health-archive/managing-wild-horse-herds-53139>

<https://books.google.nl/books?id=STo3AQAAAJ&lpg=PA24&dq=pzp%20porcine%20effect%20on%20scavengers&hl=nl&pg=PA25#v=onepage&q=pzp%20porcine%20effect%20on%20scavengers&f=false>

5 <https://www.facebook.com/notes/oostvaardersplassen-crepeerplek-vol-karkassen-nu-ingrijpen/geboortebeperking-goede-methode-voor-oostvaardersplassen-prof-dr-b-colenbrander/686284761541238/>

in z'n rapport. De paarden en runderen vallen onder de zorgplicht op grond van artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming. Ook gezien het feit dat de dieren worden gehouden in een omheind gebied (door de hekken bepaalt de mens de condities en limiteert derhalve het aanpassingsvermogen van het dier aan z'n omgeving) en voor bepaalde doelen die de mens ze oplegt (maai-, snoei-, kadavermachines, entertainment, verkoop van geweien etc..) dient de beheerder zijn zorgplicht serieuzer te nemen dan tot nu toe gedaan is. Wij volgen hierbij ook de aanbevelingen van de Raad voor dierenaangelegenheden ⁶ : *"De zorgplicht is de wijze waarop we in de praktijk invulling kunnen en moeten geven aan onze morele verantwoordelijkheid. Deze zorgplicht is wél gerelateerd aan de context waarin het dier zich bevindt. De zorgplicht wordt mede bepaald door de menselijke beschikkingsmacht en door de mate waarin dieren ingeperkt worden in hun mogelijkheden om zich te kunnen aanpassen aan bestaande omgevingscondities. Wanneer het aanpassingsvermogen van dieren niet is overschreden is de zorgplicht van de mens beperkt tot het in stand houden van deze toestand. Deze afwezigheid van de plicht om in te grijpen kan opgevat worden als een 'afblijfplicht'. Wanneer het aanpassingsvermogen van dieren wél is overschreden, bestaat de zorgplicht van de mens uit het overwegen en uiteindelijk nemen van maatregelen om onaanvaardbaar lijden te voorkomen. Dat kan door maatregelen die gerelateerd zijn aan het aanpassingsvermogen van het dier (zoals vaccinatie of bijvoeren) of door maatregelen gericht op de omgevingsomstandigheden die een belasting vormen voor het dier (zoals verbetering van de habitat)."* De vraag is nu eigenlijk hoe je die zorgplicht invult. Wij denken dat de zorgplicht voor de grazers moet worden uitgebreid met vooral preventieve maatregelen indien mogelijk en nodig (zoals ontwormer, zoeken naar oplossingen om bv hoeven in goede staat te houden (geen modder), voedingsadditieven indien nodig, inenting voor zover mogelijk en nodig, maatregelen om inteelt te voorkomen wat vanzelf gebeurt door anticonceptie) Wanneer een dier een behandeling nodig heeft dient per dier te worden bekeken of dat is uit te voeren. Lijdt het dier een langzame dood dan moet het dier uit z'n lijden worden verlost. Dit actieve beheer wordt in andere gebieden zoals bv in Engeland ook gedaan, waarom niet in de Oostvaardersplassen. Zie voorbeeld: Wicken Fen ⁷

8. **Huidige condities dieren** Het rapport van de Cie is vooral gericht op het toekomstige beheer. Er gaan berichten rond dat de huidige condities van vele dieren onvoldoende is (mager, poot - en hoefproblemen, tandproblemen etc.) Een onafhankelijk team (dus niet SBB) van dierenartsen zou de dieren moeten onderzoeken om zo goed als mogelijk maatregelen te treffen.
9. **Welzijn Drinkwater** Is er altijd genoeg zoet water tot hun beschikking en is dit veilig te bereiken? (zie verder punt 14)
10. **Welzijn Angst en Stress** Gezien de toenemende aanwezigheid van bezoekers denken wij dat hier nog extra aandacht aan zal moeten worden besteed. Experts zeggen dat de dieren zich zullen aanpassen, maar is dat vooral voor de edelherten wel het geval, aangezien er door het hek geen mogelijkheid tot uitwijken is ?
11. **Ganzen** De grazers zijn er onder andere ten dienste van de ganzen. Is er gekeken naar de graascapaciteit van de ganzen alleen? Oftewel zijn de grazers echt nog wel nodig en belangrijk om het landschap open te houden vooral gezien het feit dat bepaalde soorten ganzen er zich nu jaarrond gesetteld hebben ?
12. **Wolf** Indien men overweegt de wolf z'n gang te laten gaan om terug te komen dan dient het landschap te worden aangepast, dus nog meer bos voor het bieden van extra

6 <http://edepot.wur.nl/243167>

7 <http://www.equiculture.com.au/CLM91wickenfen.pdf>

schuilmogelijkheden voor de grazers. Wij staan niet achter het idee de wolf in het gebied toe te laten.

13. **Bossen** In het rapport staat : "Anders dan ICMO2 adviseerde, pleit de commissie ervoor om de dieren geen toegang te geven tot de randen van het kerngebied om daar beschutting te zoeken in de bossen. Indien de betrokken overheden en beheerder Staatsbosbeheer toch besluiten om runderen, herten of paarden in de randen te laten leven, dan dienen die dieren niet in verbinding te staan met de kuddes in het kerngebied." Wij vragen de cie waarom dit is aanbevolen ? Het afsluiten van de randgebieden betekent nog minder terrein ter beschikking en minder beschuttingsmogelijkheden als die er al zijn. De beschuttingsmogelijkheden zullen zo wie zo op korte termijn onvoldoende zijn aangezien nieuwe aanplant/kiemen enkele jaren de tijd nodig hebben om voor redelijke, voldoende beschutting te zorgen. Daarom stellen wij voor dat naast aanplant/kiemen andere vormen van beschutting worden gecreëerd bv door het maken van heuvels of het plaatsen van hokken, die later weer kunnen worden weggehaald of om esthetische redenen kunnen worden gecamoufleerd door vegetatie. Vooral voor de runderen is dit noodzakelijk zie rapport KNMvD ⁸
14. **Moeras** In het rapport wordt voor de reset van het moerasdeel voorgesteld deze af te sluiten voor grote en kleine herbivoren. Wij zijn van mening dat het moerasgedeelte voor de herbivoren permanent dicht zou moeten blijven. Dit voorkomt vast blijven zitten, verdrinking, het niet bereikbaar zijn en niet kunnen afschieten in geval van lijden etc.
15. **St Jacobskruiskruid** Waarom wordt niet voorgesteld de St Jacobskruiskruid te verwijderen ?
16. **Governance** Bepaalde wetenschappers hebben de laatste 30 jaren een monopolie gehad bij het te bepalen en uit te voeren beheer in het bijzonder wat betreft de grazers in het gebied. Dit moet in de toekomst voorkomen worden naar ons idee. Een betere afweging zou in de toekomst plaats moeten kunnen vinden tussen de verschillende wetenschappelijke richtingen. Wij vinden het jammer dat er in het rapport geen aandacht is besteed aan hoe deze situatie uit de hand heeft kunnen lopen na het invoeren van meerdere externe adviescommissies (oa de ICMO's), wat de fouten zijn geweest, en wat we daar als samenleving van zouden kunnen leren.
17. **Monitoring/Externe Review** Het vertrouwen in het huidige beheer door Staatsbosbeheer is dermate geschonden dat wij denken dat het belangrijk is dat de monitoring/reviews worden uitgevoerd door externen: bv op het gebied van de vogelstand (door SOVON), het welzijn van grazers (externe dierenartsen en dierenwelzijnorganisaties, stichtingen), de vegetatieontwikkeling (externe milieu en natuurbureaus) etc. Volgens de cie heeft het vroeg-reactief afschotbeheer ertoe geleid dat natuurlijke sterfte sinds de invoering van dat beheer in beperkte mate heeft plaatsgevonden. De cie noemt de volgende percentages: minder dan 5 % vond plaats door natuurlijke sterfte en bij meer dan 95 % was sprake van sterfte door afschot. Kan de cie deze percentages onderbouwen ?
18. **Nationaal Park Nieuwland** Gezien het feit dat de Oostvaardersplassen een deelproject is van een Nederlandswijd project gefinancierd door het LIFE programma van de Europese Commissie⁹ zijn wij van mening dat de Europese Commissie op de hoogte moet worden gesteld over de toekomstige te nemen besluiten mbt het beheer van de OVP.

8 <https://www.knmvd.nl/dossiers/12108486/Dierenwelzijn/actueel/item/10858816/Standpunt-over-het-welzijn-van-grote-grazers-in-de-Oostvaardersplassen>

9 <http://forestsfromfarms.org/EU-LIFE-programme.php>

19. **Klimaatverandering** Heeft de cie gekeken naar de gevolgen van klimaatverandering op het toekomstige beleid en beheer?
20. **Natura 2000** De Natura 2000 status is door de Europese Commissie in 2009 verleend na de introductie van de grazers en daarmee zijn zij onderdeel geworden/voorwaarde geworden voor het nakomen van de verplichtingen voor watervogels. De grazers zitten dus letterlijk en figuurlijk gevangen: niet alleen tussen een paar hekken, maar ook binnen de afspraken/verplichtingen die Nederland heeft aangegaan binnen de Natura 2000 status. Is er gekeken naar een mogelijkheid zonder de grazers verder te gaan ? Is er gekeken naar of de Natura 2000 doelstellingen überhaupt nog wel haalbaar zijn met de grazers (er is in het gebied veel veranderd) en waarom zo krampachtig vasthouden aan deze status ? Is het mogelijk de status op te heffen/aan te passen in overleg met de Europese Commissie ?
21. **Rewilding** Gezien de ontwikkelingen op het gebied van Rewilding in Europa vinden wij dat internationaal heel duidelijk moet worden aangegeven dat het in de Oostvaardersplassen mis is gegaan. In vele gebieden van Europa maar ook Amerika, Rusland worden soortgelijke projecten uitgevoerd/gestart waarbij gefokte dieren van uitgestorven rassen worden gereïntroduceerd. De ervaring in de OVP toont aan dat men daar heel zorgvuldig mee om moet gaan om onnodig dierenleed te voorkomen. De ethiek van dit soort projecten moet nader worden uitgezocht en indien nodig moet men stoppen met dit soort projecten. Wij zullen in ieder geval in Frankrijk soortgelijke initiatieven nauw in de gaten houden.

Conclusies en ons voorstel : Reëen in een échte natuur Naar ons idee zou men de grote grazers er helemaal uit moeten halen. De grazers zijn « uitheemse diersoorten » die hier niet thuishoren en die andere « inheemse diersoorten » zoals de reëen, uit het gebied hebben verjaagd. Bovendien is nu na 30 jaar wel duidelijk dat er geen maatschappelijk draagvlak is voor de « Serengeti van de Lage Landen ». Het gebied is er te klein voor en ligt te dicht bij de bewoonde wereld.

Na het weghalen van de grazers moeten de hekken weg (want als er geen grazers zijn heb je die hekken niet nodig), zodat de "echte natuur" z'n gang kan gaan zonder verder ingrijpen van de mens. De Natura 2000 doelstellingen zijn de afgelopen 10 jaar bij lange na niet gehaald, dus waarom nu die haast door zo radicaal in te willen grijpen? Het zou interessant zijn om te zien hoe het gebied zich verder ontwikkelt met de ganzen, en of die het graasgedeelte nu zelf open kunnen houden. Wil men om landschappelijke redenen een deel van het gebied openhouden met een aantal grazers dan zou dat kunnen, in een afgesloten gebied buiten het moeras, zodat ze goed en overzichtelijk beheerbaar zijn, met goede bescherming, een volledige zorgplicht en geboortebeperving.

Wat we gemist hebben in het rapport is het quasi totaal verdwijnen van reëen uit het gebied. Door menselijk handelen, het aanbrengen van een hek en het inbrengen van de grote grazers in de OVP, is een zich rijk aan flora en fauna ontwikkelend natuurlijk systeem met reëen, konijnen, hazen, vogels etc. totaal verstoord geworden geweest. Want de mens wilde een open grote vlakte, de mens wilde paarden, de mens wilde edelherten en de mens wilde runderen die hier niet thuis horen. Zonder de hekken kunnen reëen hun territorium weer terug uitbreiden (op dit moment bevinden zich er nog wel wat in de gebieden buiten de hekken) en kan de natuur zich weer volledig herstellen.

Door het weghalen van de hekken zouden de randen van het gebied een soort van overgangszone kunnen worden tussen bebouwd gebied/gebieden voor puur menselijk gebruik en de kern, het pure natuurgebied. Dit overgangsgebied kan bv worden ingericht met recreatieve voorzieningen als huisjes/camping etc.... en natuurvoorlichtings- en onderzoekscentra. Het is dan aan de dieren zelf te bepalen of ze in de kern willen blijven

of contact willen zoeken met de mensen. De echte natuurbeleving is zo van een veel grotere waarde. Uiteraard is de jacht pertinent uitgesloten in het hele gebied. Het aantal reën houdt zich zelf wel in evenwicht met de vos/de das etc als natuurlijke jagers.

Respect voor natuur, flora en fauna en natuureducatie zijn uiteraard de allerbelangrijkste voorwaarden voor een bezoek aan de Oostvaardersplassen.

Geschreven door Ir Marit de Haan (voorzitter) en BSc Nigel Franks (penningmeester) van de stichtingen NALA 85480 en Forests From Farms in Bournezeau (Frankrijk), op 5 Mei 2018 « bevrijdingsdag » (voor contact nala85480@hotmail.com)